

A DESIGUALDADE QUE ALIMENTA A FAME

Obxectivos:

Os obxectivos son globais para a totalidade das actividades, xa que unhas complementáanse con outras.

- Ser conscientes que, como persoas, somos diferentes.
- Introducir o concepto de desigualdade.
- Ser conscientes do que significa a inxustiza.
- Descubrir comportamentos ou normas inxustizas.
- Mostrar actitudes críticas ante a inxustiza.

DIFERENCIA E DESIGUALDADE

Esta actividade expón un xogo entre os conceptos de diferenza, natural entre os seres humanos e desigualdade, como algo máis propio do social e económico.

Valería para crear algún exemplo, que traslade esta reflexión en forma de clipmetraxe.

Consideracións previas para o profesorado

Todos somos diferentes, pero iguais. Ser diferentes, remite ao distinto e á variedade, á multiplicidade, e oponse a uniformidade. É algo que ten que ver coa natureza. Aínda que teñamos trazos naturais diferentes, somos persoas que compartimos igual dignidade. Así o ratifica, por exemplo, a Declaración Universal dos DDHH. Estas diferenzas reafirman a nosa humanidade na nosa dignidade como persoas, en todo aquilo que temos en común; é inherente ao noso “ser persoas”: a necesidade dos demais (familia, parella, amigos, ...), a aspiración a unha vida digna, a necesidade de alimentarnos, as ganas de aprender, etc. A desigualdade, con todo, é máis ben un concepto ético-xurídico que remite á discriminación e ao rexeitamento. Exclúe a moitos de conseguir ou gozar esas necesidades e aspiracións que todos temos e necesitamos, creando diferenzas entre os seres humanos. A desigualdade afástanos a uns doutros.

Antes de empezar

Para esta actividade, pódese traballar tanto co texto “Gústame”, facéndoo visible para toda a clase, como coa canción “[Me gustas tú](#)” (para o que se prové da súa letra) ou con ambos.

Desenvolvemento

Ler o texto e/ou escoitar a canción, comentando o contido dos conceptos que aparecen nos mesmos, de maneira que todo o mundo enténdalos.

Pautas para a reflexión.

Ao finalizar, iniciaremos unha rolda de preguntas para reflexionar sobre o seu contido:

Somos diferentes...

- Identificádesvos con algún destes personaxes? Vistes que somos diferentes?
- Das frases do texto e da canción, cal é a que máis vos gusta? Por que?
- Analizar a seguinte frase da canción: “tú y yo tenemos cosas diferentes y no es mejor”. As diferenzas, son motivo para que sintamos superiores, ou inferiores, aos/ás demais?

Hai persoas que teñen necesidades especiais. Identificar no texto e na canción as que aparecen.

- Iso debe impedir a estas persoas alcanzar os seus soños?
- Creedes que somos especiais porque non existe outra persoa igual que nós en todo o mundo? Isto é bo? Que pasaría se fósamos todos/as iguais?

...pero iguais.

Pedir que pensen nunha cousa que lles guste facer, algo especial para eles e elas. Por quenda, pedir que o vaian dicindo. Cando unha persoa di o seu, pedir que levanten a man todas as persoas a quen lles gusta facer o que o seu compañeiro ou compañeira comentou.

Tras escoitar a todos e todas, pedir que levanten a man quen queira aos seus pais. Logo que o fagan quen cando teñen fame, comen ou cando teñen sede, beben.

- Vistes en cantas cousas coincides? Realmente somos tan diferentes uns doutros?
 - En que nos parecemos? Poderíades enumerar cinco elementos que nos fan iguais?
- Pedir agora que pensen nunha actividade que se poida facer na clase, pero na que algunhas persoas, por algunha das súas características, por exemplo, levar lentes, non poidan participar.

- Estaría iso ben? Sería xusto?
- Competiría nas mesmas condicións que os demais.
- Neste caso, sería o mesmo que as diferenzas que estivemos vendo anteriormente e que reflicten o texto e a canción?

ME GUSTAS TÚ

LETRA E MÚSICA: Javier de la Morena. JDL Music

Me gustas tú porque tu piel es chocolate
piel morena, yo soy de miel.
Me gusta que puedes contar,
historias en lenguas extrañas,
de aquí y de allá.

Me gusta verte en tu disfraz,
como un pirata en su fragata,
que surca el mar.

Sé que todos sin excepción
podemos ser héroes de un sueño
porque, yo...

ESTRIBILLO

Puedo leer tus poemas con tocar,
puedo escucharte cantar sin oír tu voz,
puedo sin mis ojos verte sonreír
y contigo correr, si me prestas tus pies.

Me gusta pensar que tú y yo
tenemos cosas diferentes y no es mejor.
Sé que todos sin excepción
podemos ser héroes de un sueño
porque, yo...

RETROUSO (3 veces)

LETRAS XUSTAS

Esta dinámica expón unha situación inxusta como punto de partida nunha actividade proposta á clase. Pretende levar a unha reflexión sobre as inxustizas e a maneira en que as vivimos. Valería para crear algún exemplo que reflecta esas situacións nunha clipmetraxe.

Antes de empezar

Imprimir e recortar estes catro rectángulos para repartir entre os grupos. Os grupos teñen diferente número de vogais á súa disposición para marcar a desigualdade entre eles na actividade.

<p>Grupo A Podedes utilizar: 7 A, 7 E, 5 I, 4O y 3U</p>	<p>Grupo B Podedes utilizar: 7 A, 6 E, 4 I, 3O y 3U</p>
<p>Grupo C Podedes utilizar: 5 A, 4 E, 3 I, 2O y 2U</p>	<p>Grupo D Podedes utilizar: 3 A, 2 E, 2I, 1O y 1U</p>

Desenvolvemento:

Dividir ao alumnado en catro grupos. Entrégase a cada grupo o seu papel coas vogais que terán dispoñibles. Explicar:

“Teredes que crear todas as palabras con sentido que poidan, usando as vogais que teñen no papel, de maneira que vaian restando as vogais que van utilizando das que teñen ao principio.

Poden utilizar todas as consonantes que queiran, pero insistir que non poden usar máis vocais que o número que lles aparece no seu papel”.

Dáse un tempo (uns dez minutos) para que escriban as palabras. Pasado este tempo, pedir aos grupos, empezando polo D, que digan o número de vogais que tiñan á súa disposición e, a continuación, as palabras que crearon.

Pautas para a reflexión.

Unha vez que os 4 grupos dixeron os seus vogais e as súas palabras, comentar coa clase con preguntas como estas.:

- Que grupos son os que fixeron máis palabras? Algún grupo non fixo ningunha palabra?
- Tiñan todos os grupos as mesmas instrucións? Conseguiron todos os grupos o mesmo número de palabras?
- Tiñan todos o mesmo número de vogais para facer palabras?
- É xusta a maneira en que se repartiron as vocais?
- Sería xusto que aos grupos valoraraselles por igual segundo o número de palabras que conseguiron? Que habería que facer para poder valorar a todos os grupos por igual?
- A algún grupo sobráronlle vogais que non fosen utilizadas? Se é así, ocorréuselles compartilas con algún outro grupo? Reflexionar sobre isto.

CARRERA

Esta actividade expón unha situación inxusta como punto de partida. Pretende levar a unha reflexión sobre as inxustizas e a maneira en que as vivimos. Valería para crear algún exemplo que reflecta esas situacións nunha clipmetraxe.

Consideracións previas para o profesorado:

Cada un dos grupos terán unhas normas diferentes, que se lles dan por separado, de maneira que, ata que empezo o xogo, os demais grupos non o saiban. Estas son:

- Grupo A: só poden ir á pata coxa.
- Grupo B: van andando.
- Grupo C: van correndo.

Os que si coñecen as normas do grupo correspondente son os observadores, que deben velar porque os integrantes cumpранas, e no caso de que non sexa así, non entregan a testemuña.

Antes de empezar

Preparar tres cestas ou recipientes con algunha "testemuña" que sirva para contar, como garavanzos, rochiñas, boliñas ou similar.

Preparar un espazo para a competición, cunha liña de saída (base) para os grupos, e unha de entrega, onde están os observadores.

Desenvolvemento:

Elixir a tres alumnos/as que farán de observadores/as. Dividir ao resto en tres grupos. Explicar a actividade:

“Imos realizar unha competición en grupos, na que se trata de conseguir o maior número de (o elemento que se vaia a utilizar). As persoas de cada grupo van saíndo por orde desde a súa liña de base; cando unha terminou o seu percorrido, sae a seguinte. Cada persoa ten que percorrer o espazo, ao final do cal, o observador entregaralles un (o elemento que se vaia a utilizar) que deberán levar de volta ao momento de partida e deixalo na cesta. Nese momento sae a seguinte persoa do grupo.”

Unha vez entendidas as regras xerais, os observadores vanse aparte co seu grupo e coméntanlle as normas particulares que terán ao competir.

Cando todo o mundo téñao claro, comézase a competición, deixando un tempo prudencial (polo menos, para que todos os integrantes acaben un percorrido).

Aínda que pode haber protestas, as normas non se cambiarán. Con todo, se algún grupo négase a participar e plántase, permítese que o faga, deixando que os demais sigan participando.

Pautas para a reflexión:

Comentar co alumnado con preguntas como estas:

- Como o pasaron e que sentiron durante o seu desenvolvemento?

Se se produciu algún tipo de protesta:

- Que grupos fixérono? cal foi a reacción do resto?
- É importante protestar cando vemos unha inxustiza? Facémolo a miúdo?

De non producirse protestas:

- Estaban os tres grupos nas mesmas circunstancias para afrontar a competición? É xusto que os grupos sexan recompensados por igual?
- Ninguén protestou durante a competición. Por que? Somos conscientes de que a falta de implicación, a miúdo fai que se manteñan os modelos de comportamento inxustos?
- Ás persoas dos grupos B e C, Somos conscientes de que algunhas veces nos beneficiarios das inxustizas que se cometen sobre outros?

SOMOS NECESARIOS

Con esta actividade pretendemos reflexionar sobre a importancia do que cada persoa achega ao grupo, algo único e irrepitíbel. A partir disto, queremos expor a necesidade do compromiso e a implicación que todos e todas temos nas tarefas comúns, precisamente porque todo o mundo pode chegar o seu gran de area nas actividades.

A importancia do noso papel e da implicación persoal nas tarefas comúns pode reflectirse no guión dunha clipmetraxa.

Consideracións previas para o profesorado

Esta actividade está desenvolvida de dúas maneiras diferentes, para que se poida adaptar á idade da clase, segundo o criterio do educador.

Para idades máis baixas, cando empezamos a pedir que os nenos e as nenas senten, é importante pararse un momento para pensar o que vai sucedendo, preguntando no alto cantas persoas sentáronse e cantas quedan de pé. Así se irán vendo as consecuencias.

Desenvolvemento primeiro-segundo ciclos

Pedir a cada persoa que escriba o seu nome nunha folla. Cando o teñan, pedirilles que se levanten, sostendo o seu papel coas mans.

Informarlles entón, de que no País das Letras hai unha enfermidade que está a afectar ás vocais: a primeira en enfermar foi o U, polo tanto, aquelas persoas cuxo nome inclúa o U non poderán nomealo, polo que deberán sentar.

A continuación, imos repetindo o proceso con outras vocais, respectando a orde: O, I e E. Deixaremos soamente o A, simplemente porque haxa algunhas persoas en pé ao final.

Pautas para a reflexión

Establecer un diálogo coa clase a través de preguntas como estas:

Cantas persoas quedaron de pé ao final?

- Erades conscientes da importancia que unha humilde letra ten para os nomes?

Pensem nunha das tarefas que, normalmente, realiza todo o grupo xunto, por exemplo, ordenar a clase.

- Que pasaría se tivéssemos que ordenar a clase só as persoas que nos quedamos de pé? Teríamos que traballar cada un@ moito máis? Tardaríamos máis tempo?

Que pensen agora nas diversas tarefas e actividades dunha sociedade.

- Que pasa cando empezan a fallar as persoas?

Comentar entón a responsabilidade que temos de implicarnos nas grandes tarefas que nos competen como sociedade, entre outras, o coidado dos máis débiles e necesitados. Aí, todos e todas, temos o noso lugar e somos importantes e necesarios.

Desenvolvemento segundo-terceiro ciclos

Dividir a clase en grupos de cinco compoñentes.

Cada participante poñerá no medio folio unha vocal, (asignaremos unha distinta a cada persoa do grupo) e noutro poñerán a consonante que cada cal elixa, evitando que se repitan as consonantes no grupo.

Cada grupo ten que apuntar nunha folla todas as palabras correctas que se lles ocorran coas letras que achega cada participante. Para iso terán dez minutos.

Pasado este tempo, os grupos presentan as palabras que apuntaron, das que se tomará nota no encerado.

Na seguinte fase, quitarase ao azar unha vocal (común a todos os grupos) e dous consonantes das que ten cada grupo. Coas 7 letras restantes, cada grupo deberá volver pensar posibles palabras. Ademais, revisarán a listaxe anterior e manterán soamente as que non se vexan afectadas pola perda de letras desta fase.

Cando se termina o tempo, outros dez minutos, cada grupo volve presentar as palabras que apuntou.

Volver apuntar as palabras que saen no encerado, á beira ao lado das correspondentes á primeira fase.

Pautas para a reflexión

Establecer un diálogo coa clase a través de preguntas como estas:

- Comparamos as palabras que se formaron en cada fase: Que consecuencias tivo a falta de letras? Resultounos máis difícil formar palabras na segunda fase con só sete letras? Por que?
- Erades conscientes da importancia que unha humilde letra ten para os nomes?
- Somos as persoas igual de importantes para aquelas que están ao noso ao redor como as letras sono para as palabras?
- Traballamos en equipo? Creedes que conseguídeses formar o mesmo número de palabras se non traballádeses en equipo? Por que?
- Somos conscientes do importante que todas as persoas que estamos nun grupo somos para as demais?

Comentar entón a responsabilidade que temos de implicarnos nas grandes tarefas que nos competen como sociedade, entre outras, o coidado dos máis débiles e necesitados. Aí, todos e todas temos o noso lugar e somos importantes e necesarios.

AS CIFRAS DA DESIGUALDADE.

Esta actividade é de coñecemento, análise e reflexión do tema da desigualdade a través de datos.

Posiblemente sexa máis adecuada para os últimos cursos, 5º e 6º. É interesante para centrar o tema e como reflexión inicial que axude a crear a base teórica que debe acompañar ao guion dunha clipmetraxe. Pode axudar a reflexionar e denunciar sobre as consecuencias da desigualdade na vida das persoas.

Consideracións previas para o profesorado

Neste apartado está a información básica para explicar á clase o concepto do IDH. Co fin de poder estudar datos sobre o desenvolvemento, o primeiro debe ser clasificar os países. Utilizaremos o Índice de Desenvolvemento Humano (IDH) do Programa das Nacións Unidas para o Desenvolvemento (PNUD), que posiblemente sexa a forma máis adecuada de clasificar, en grandes grupos, o nivel de vida dos países no mundo. O IDH calcúlase a partir de datos referidos a tres compoñentes fundamentais:

- **Saúde:** centrado na esperanza de vida ao nacer, xa que esta, achéganos datos sobre saúde, alimentación e condicións hixiénicas e de vida.
- **Educación:** nivel de acceso á educación.
- **Nivel económico:** Ingreso Nacional Bruto (INB) por persoa.

Unha vez agrupados os países segundo o IDH, a poboación do mundo quedaría dividida en catro grupos da seguinte maneira (datos Informe do PNUD 2018).

Clasificación IDH	Número habitantes	
	en millóns	% poboación mundial
Moi alto (62 países)	1.439,3	19%
Alto (54 países)	2.378,9	32%
Medio (37 países)	2.732,9	37%
Baixo (36 países)	926,2	12%

Como apoio pódese consultar o seguinte [mapa](#).

Advertir que sempre se trata de medias, tanto nos grupos de países como dentro destes e que se engaden os datos de España para que sirvan como referencia.

Clasificación IDH	Esperanza de vida ao nacer (años)			Anos media escolarización		
	total	mulleres	homes	total	mulleres	homes
Moi alto	79,5	82,4	76,7	12	12	12,1
Alto	75,1	77,8	72,7	8,3	8	8,6
Medio	69,3	70,9	67,8	6,4	5	7,8
Baixo	61,3	63	59,7	4,8	3,8	5,8
España	83,4	86,1	80,7	9,8	9,7	10
Ano datos	2018			2018		

Fonte: Informe do Desenvolvemento Humano. PUND 2019

Desenvolvemento

Explicar á clase o concepto do IDH e facer visible o mapa para que vexan como quedan agrupados os países do mundo segundo este índice.

Facer visible a táboa da esperanza de vida ao nacer e explicar este concepto.

A continuación, propoñemos facer operacións matemáticas con estes datos, que permitan a comparación e axuden a reflexionar máis facilmente:

- Imaxinando que a clase é o total da poboación mundial. Sacar a porcentaxe e, por tanto, a cantidade de alumnos e alumnas que pertencerían a cada un dos catro grupos de países.
- A partir dos datos da esperanza de vida ao nacer, sacar información de canto vive máis unha muller que un home na media mundial e nos distintos grupos de países.

Segundo o que sacamos, dividimos á clase en catro grupos, que representarán os catro tipos de países. Pedir que en cada grupo memoricen a esperanza de vida que lles corresponde, tanto a total (a media entre homes e mulleres), coma se son nenos ou nenas.

Para que vexan o que inflúe nas nosas vidas o lugar onde se naceu, imos facer unha actividade. Explicar:

“A continuación, todo o mundo debe poñerse de pé e irédesvos sentando, cando ao contar, chegue á esperanza de vida que memorizastes”.

Empezar a contar a partir de 50, e seguir ata a máxima esperanza de vida. Cando se sentou un grupo, parar un momento para que todo o mundo sexa consciente.

Esta actividade pódese facer tanto coa esperanza de vida como diferenciada por sexos. Desta maneira, os nenos e nenas iran se sentando de acordo á idade que lles corresponda. Así, tamén pode facerse visible a diferenza entre homes e mulleres.

Pautas para a reflexión:

Comentar co alumnado con preguntas como estas:

- Cal é a primeira impresión á vista destes datos? Atopades algunha pauta nos datos?
- Que conclusións podemos sacar sobre a esperanza de vida? Pensa nos teus avós e avoas, coñecíchelos de vivir en moitos dos países da táboa?
- Ao ver os índices de escolarización dos catro grupos de países, pódese dicir que todas as persoas teñen as mesmas oportunidades para estudar?

REPARTICIÓN DA RIQUEZA

Esta actividade é de coñecemento, análise e reflexión do tema da desigualdade a través de datos, e de novo, posiblemente sexa máis adecuada para os últimos cursos, 5º e 6º.

Vale para centrar o tema e como reflexión inicial que axude a crear a base teórica que debe acompañar ao guión dunha clipmetraxa. Pode axudar a reflexionar para denunciar as consecuencias da desigualdade na vida das persoas.

Consideracións previas para o profesorado.

A repartición da riqueza mundial distribuíuse de maneira moi desigual, de maneira que xerou grandes diferenzas. Os datos calcúlanse para a poboación adulta, xa que se pode considerar irrelevante a cantidade de riqueza en mans dos menores. Iso significa que moitas desas persoas teñen menores ao seu cargo, o que multiplica o número de persoas a compartir.

Cadro 1

Poboación adulta mundial		Porcentaxe da riqueza global
millóns	Porcentaxe	
52	1%	43,4%
590	11%	40,5%
1754	34%	14,7%
2768	54%	1,4%

Datos sacados do Informe da Riqueza Global de Credit Suisse 2020

Antes de empezar

Na primeira fase, parte práctica da actividade, para dividir ao alumnado en grupos, uniremos os dous grupos de poboación adulta mundial con maior cantidade de riqueza global, xa que, a porcentaxe de poboación mundial que supón o grupo máis rico, un 1%, nunca poderíamos reflectilo cos outros nun grupo do tamaño dunha clase. Desta maneira, quedarían tres grupos, segundo o cadro 2:

Cadro 2

Grupos	Porcentaxe do alumnado da clase	Porcentaxe da riqueza
A	12%	84%
B	34%	15%
C	54%	1%

Tendo en conta o número de membros da clase, dividir ao alumnado en catro grupos, seguindo a mesma proporción que aparece no cadro 2 e dividir 1000€ entre os grupos seguindo a proporción que se reflecte no mesmo. Isto podería facerse dándolles un papel no

que se especificase a “riqueza” que lles corresponde. Evidentemente, dependendo do nivel da clase, pódese pedir ao alumnado que faga estes cálculos.

Desenvolvemento

Dividir a clase en tres grupos. Explicar o seguinte:

“Imaxinádevos que a riqueza mundial son 1000 € ao día para cada 100 persoas adultas. Nos grupos estades a representar a esas 100 persoas. Agora vou repartir entre os 3 grupos a parte que vos corresponde desa riqueza. O que tedes que facer é dividir o que vos toca entre cada unha das persoas do grupo, para que así vexades o que vos corresponde. Tedes que pensar como viviríades durante un día co diñeiro que vos tocou, e ver se vos parece suficiente ou non. Comentar, ademais, que representan a persoas adultas, polo que, pensando no seu propio caso, terían que engadir aos menores, é dicir, eles ou elas e os seus irmáns ou irmás”.

Tras deixar un intre aos grupos para que fagan os cálculos, empezando polo C, pedirlles que digan a cantidade deses 1000 € que tocou a cada integrante do grupo, e que comenten como se sentiron e o que falasen.

Pautas para a reflexión:

Comentar co alumnado con preguntas como estas:

- Parécevos xusto a repartición do diñeiro que se fixo?
- Estades de acordo co que vos correspondeu? Podedes facer algo con iso?
- Habería outras formas de repartilo? Buscar a maneira de facelo de forma máis xusta.
- A canto tocaría cada persoa?
- Estades todos contentos coa nova repartición? Alguén sente que perdeu?

Pensemos na repartición orixinal. As persoas que dispoñen de máis diñeiro poden estar contentas con esa repartición, pero é inxusto.

- Poderíamos dicir que o benestar duns é á conta da falta de benestar doutros? Por que?
 - Creedes que é necesario facer unha repartición máis xusta da riqueza no mundo? Por que?
- Pensando que España está dentro do grupo A, que somos parte da poboación mundial con maior cantidade de recursos,
- Estariades dispostos a facer esa nova repartición? Sodes conscientes do que significaría para o noso “benestar” unha repartición máis xusta da riqueza no mundo?
 - Debemos entender que a procura da xustiza pode significar desprenderse dunha parte dos nosos “privilexios”?